

نگاهی به گذشته، حال، آینده

شورای عالی انقلاب فرهنگی

دکتر مهدی ناظمی اردکانی

تهران - ۱۳۹۱

سرشناسه	: ناظمی اردکانی، مهدی، ۱۳۳۲ -
عنوان و نام پدیدآور	: نگاهی به گذشته - حال - آینده شورای عالی انقلاب فرهنگی / مهدی ناظمی اردکانی.
مشخصات نشر	: تهران: آثار فکر، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	: ۳۶۸ ص: جدول، نمودار.
شابک	: 978-600-93132-1-1
وضعیت فهرست نویسی	: قیفا
موضوع	: شورای عالی انقلاب فرهنگی - تاریخ
موضوع	: سیاست فرهنگی - ایران - تاریخ - ۱۳۵۷ -
رده بندی کنگره	: DSR ۱۵۹۱ / الف ۸۴۲ ۱۳۹۱
رده بندی دیویی	: ۹۵۵ / ۰۸۲ ۰۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۷۶۲۲۰۳

نگاهی به گذشته، حال، آینده شورای عالی انقلاب فرهنگی
تألیف: مهدی ناظمی اردکانی
ناشر: انتشارات آثار فکر
چاپ اول - ۱۳۹۱
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
صحافی: کسری
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۳۱۳۲-۱-۱
تهران - خیابان انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - خیابان شهید وحید نظری - پلاک ۹۹
تلفن: ۶ - ۶۶۹۶۷۳۵۵ / نمابر: ۶۶۴۸۰۸۸۲
کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

قیمت ۱۴۷۰۰ تومان

فهرست مطالب

مقدمه

فصل اول: فلسفه وجودی شورایی انقلاب فرهنگی.....	۱۵
مراحل اصلی انقلاب فرهنگی.....	۱۶
ضرورت تحول در نظام تولید علم و فرهنگ.....	۱۸
قربانیت مفهومی انقلاب فرهنگی و مهندسی فرهنگی.....	۲۱
شورایی انقلاب فرهنگی در احکام و امانات حضرت امام (ره) و مقام معظم رهبری.....	۲۶
فرهنگ، انقلاب فرهنگی، مدیریت فرهنگی.....	۲۶
ضرورت و فلسفه وجودی شورایی انقلاب فرهنگی.....	۳۸
رسالت و مأموریت شورایی انقلاب فرهنگی.....	۴۰
اولویت‌های مأموریتی شورایی انقلاب فرهنگی.....	۴۴
ساختار شورایی انقلاب فرهنگی.....	۵۳
عملکرد شورایی انقلاب فرهنگی.....	۶۲
فصل دوم: شورایی انقلاب فرهنگی. گذشته.....	۷۵
دوره اول: ۱۳۶۳-۱۳۵۹.....	۷۶
دوره دوم: ۱۳۶۳-۱۳۷۵.....	۷۷
دوره سوم: ۱۳۷۵-۱۳۸۱.....	۸۲
اهداف و وظایف مصوب شورایی عالی انقلاب فرهنگی.....	۸۴
فصل سوم: شورایی انقلاب فرهنگی، حال.....	۸۹

بررسی ها و پژوهش های انجام شده برای ارتقاء عملکرد شورایی انقلاب فرهنگی تا سال ۱۳۸۱.....	۹۰
راهکارهای ارتقاء عملکرد شورایی انقلاب فرهنگی.....	۹۴
الف- راهکارهای توسعه ساختاری دارای اولویت.....	۹۴
ب- راهکارهای توسعه منابع انسانی دارای اولویت.....	۹۷
ج- راهکارهای مربوط به مصوبات دارای اولویت.....	۹۸
د- راهکارهای حقوقی دارای اولویت.....	۹۸
و- بررسی ها و پژوهش های انجام شده برای ارتقاء عملکرد شورایی انقلاب فرهنگی تا سال ۱۳۸۶.....	
۱- طراحی نظام برنامه ریزی راهبردی شورایی انقلاب فرهنگی.....	۹۹
۲- بررسی اثربخشی مصوبات شورایی انقلاب فرهنگی براساس نتایج ارزیابی علمی و فرهنگی کشور.....	۱۰۱
۳- ارزیابی وضعیت فرهنگی کشور براساس گزارش پیمایش ملی ارزش ها و نگرش های ایرانیان.....	۱۰۵
۴- شورایی انقلاب فرهنگی و هدفگذاری و ارزیابی فرهنگی کشور.....	۱۱۶
۵- تعیین سهم تأثیر شورایی انقلاب فرهنگی در تحولات فرهنگی کشور.....	۱۲۴
سهم تأثیر دستگاه های دولتی بر حوزه فرهنگ دینی.....	۱۲۴
سهم تأثیر دستگاه های دولتی بر حوزه فرهنگ اجتماعی.....	۱۲۵
سهم تأثیر دستگاه های دولتی بر حوزه فرهنگ سیاسی.....	۱۲۶
سهم تأثیر دستگاه های دولتی بر حوزه فرهنگ اقتصادی.....	۱۲۷
۶- تعداد و ترکیب مصوبات فرهنگی شورایی انقلاب فرهنگی و چگونگی اجرای آنها (دوره بیست ساله ۱۳۶۳/۹/۷ الی ۱۳۸۴/۵/۴).....	۱۲۸
مصوبات فرهنگی دوره دوم شورایی انقلاب فرهنگی.....	۱۳۲
مصوبات فرهنگی دوره سوم شورایی انقلاب فرهنگی.....	۱۳۳
مصوبات فرهنگی دوره چهارم شورایی انقلاب فرهنگی.....	۱۳۴

مصوبات فرهنگی شورای عالی انقلاب فرهنگی مربوط به هر یک از دستگاه‌ها.....	۱۳۶
مصوبات فرهنگی شورای عالی انقلاب فرهنگی بر حسب موضوعات.....	۱۴۱
۷- چگونگی اجرای مصوبات توسط دستگاه‌ها.....	۱۴۹
سنجش تطبیقی مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی با وظایف.....	۱۴۹
فصل چهارم: توسعه و بهبود شورای عالی انقلاب فرهنگی.....	۱۵۷
اهمیت و ضرورت تعیین چگونگی تعامل شورای عالی انقلاب فرهنگی با مجمع تشخیص مصلحت نظام.....	۱۵۷
چگونگی اجرای سیاست‌های کلی نظام بر اساس سیاست‌های فرهنگی.....	۱۶۲
الگوی توسعه اسلامی - ایرانی بر اساس سیاست‌های فرهنگی.....	۱۶۳
سیاست‌های فرهنگی، پژوهشی و.....	۱۶۴
سیاست‌های پیرو.....	۱۶۵
نظارت بر اجرای سیاست‌های فرهنگی.....	۱۶۶
مهندسی مجدد و مدیریت اثربخش شورای عالی انقلاب فرهنگی.....	۱۶۸
۱- عرصه‌های مأموریت.....	۱۶۸
عرصه فرهنگ و توسعه.....	۱۶۹
عرصه فرهنگ عمومی.....	۱۶۹
عرصه علمی و آموزشی.....	۱۶۹
۲- هدفگذاری.....	۱۶۹
۳- سیاستگذاری.....	۱۶۹
۴- ایجاد نظامات.....	۱۷۱
نظام جامع سیاستگذاری فرهنگی شورای عالی انقلاب فرهنگی.....	۱۷۷
نظام اجرایی کردن مصوبات.....	۱۸۱
ملاحظات برای شکل‌گیری نظام اجرایی کردن مصوبات.....	۱۸۳
ویژگی‌های لازم برای اجرایی شدن مصوبات.....	۱۸۴

فرایند اجرایی شدن مصوبات.....	۱۸۶
نظام نظارت و ارزیابی راهبردی.....	۱۸۸
فرایند کلی نظارت و ارزیابی	۱۸۹
سازماندهی نهاد شورایی انقلاب فرهنگی متناسب با نظامات چهارگانه	۱۹۱
ساختار مناسب برای دبیرخانه شورایی انقلاب فرهنگی	۱۹۹
تفکیک نقش دبیر شورایی انقلاب فرهنگی و رییس دبیرخانه	۲۰۸
نظام نامه مدیریت نهاد شورایی انقلاب فرهنگی	
شوراهای اقماری، ضرورت و فلسفه وجودی و مدیریت آنها.....	۲۳۵
شورای عالی انقلاب فرهنگی و مدیریت شوراهای اقماری.....	۲۳۸
ضرورت و فلسفه وجودی شوراهای اقماری	۲۴۱
کارکرد و عملکرد شوراهای وابسته به شورایی انقلاب فرهنگی	۲۴۵
وظایف شورایی برنامه ریزی	۲۵۰
وظایف شورایی برنامه ریزی وزارت بهداشت و درمان.....	۲۵۱
وظایف شورایی اطلاع رسانی.....	۲۵۳
وظایف شورایی جوانان.....	۲۵۵
وظایف شورایی آموزشهای علمی - کاربردی	۲۵۶
وظایف شورای پژوهشهای علمی کشور.....	۲۵۸
وظایف شورای فرهنگ عمومی	۲۵۹
وظایف شورای فرهنگی اجتماعی زنان.....	۲۶۰
وظایف شورای گسترش زبان و ادبیات فارسی.....	۲۶۲
وظایف شورای اسلامی شدن مراکز آموزشی.....	۲۶۳
وظایف شورای هنر.....	۲۶۳
وظایف شورای هدایت استعدادهای درخشان.....	۲۶۴
وظایف شورای نظارت بر ساخت، طراحی، واردات و توزیع اسباب بازی کودکان.....	۲۶۵
وظایف شورای نظارت بر انتخاب، ساخت و نصب مجسمه و یادمان در میادین.....	۲۶۷

وظایف شورای احیای مجموعه فرهنگی - تاریخی توس.....	۲۶۸
وظایف شورای ارزشیابی هنرمندان هنرهای سنتی.....	۲۶۸
عملکرد شوراهای وابسته و ضرورت تحول در آنها.....	۲۷۰
ضرورت تجدید نظر در مبنای طبقه‌بندی و تعداد و ترکیب اعضا شوراهای.....	۲۷۵
راههای ارتقاء عملکرد شوراهای اقماری و وابسته.....	۲۷۸
کارکرد و عملکرد شورای فرهنگ عمومی.....	۲۸۱
مصوبات شورای فرهنگ عمومی تا سال ۱۳۸۴.....	۲۸۸
مصوبات شورای فرهنگ عمومی در شورای عالی انقلاب فرهنگی.....	۲۹۴
شورای فرهنگ عمومی و اجرایی کردن مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی.....	۲۹۷
کارکرد مطلوب شورای فرهنگ عمومی.....	۲۹۹
فصل پنجم: شورای عالی انقلاب فرهنگی، آینده.....	۳۰۳
چشم انداز شورای عالی انقلاب فرهنگی.....	۳۰۳
جایگاه ولایت فقیه، کانون پویایی و تحول و انقلاب فرهنگی.....	۳۰۳
بازگشت به فلسفه وجودی و مأموریت اصلی شورای عالی انقلاب فرهنگی.....	۳۰۶
ضرورت الزامات تحول در شورای عالی انقلاب فرهنگی.....	۳۱۱
ضرورت و الزامات تحول در دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی.....	۳۱۶
ضرورت و الزامات تحول در مدیریت راهبردی شورای عالی انقلاب فرهنگی.....	۳۱۷
جایگاه شورای عالی انقلاب فرهنگی در مجموعه شوراهای عالی کشور.....	۳۲۰
مهندسی و مدیریت شوراهای عالی کشور.....	۳۲۸
مدل مطلوب برای مهندسی و مدیریت شوراهای عالی کشور.....	۳۳۰
منابع.....	۳۴۰
ضمائم.....	۳۴۳

مقدمه:

شورایعالی انقلاب فرهنگی به عنوان بالاترین رده در نظام فرهنگی کشور، مأموریت و وظایف حساس و پیچیده‌ای در مدیریت راهبردی فرهنگی کشور بر عهده دارد. به غیر از این مجموعه هیچ جایگاه و مرکز دیگری در کشور وجود ندارد. دولت و مجلس و حتی مجمع تشخیص مصلحت نظام در رابطه با فرهنگ کشور وظایفی بر عهده دارند ولی هیچکدام وظیفه‌ای که این شورا بر عهده دارد را عهده‌دار نبوده و نمی‌توانند انجام دهند.

شورایعالی انقلاب فرهنگی همواره در حال تحول و تکامل بوده است. در یک نگاه تاریخی، روند فعالیت‌های این شورا را می‌توان به چهار دوره تقسیم نمود: دوره اول (۱۳۶۳-۱۳۵۹) که به عنوان ستاد انقلاب فرهنگی و با حکم حضرت امام^۲ شروع به فعالیت نمود و مأموریت اصلی آن اصلاح نظام آموزش عالی و دانشگاه‌های کشور بود.

دوره دوم (۱۳۷۵-۱۳۶۳)، دوره‌ی شکل‌گیری شورایعالی انقلاب فرهنگی با حکم حضرت امام^۲ و در حکم قانون تلقی شدن مصوبات آن می‌باشد.

دوره سوم (۱۳۸۱-۱۳۷۵)، ترکیب اعضای شورایعالی انقلاب فرهنگی با انتصاب جمعی از صاحب‌نظران و خبرگان فرهنگی کشور به عنوان اعضاء حقیقی شورا از سوی مقام معظم رهبری، ارتقاء یافت. مقام معظم رهبری^۳ در حکم انتصاب اعضای شورایعالی انقلاب فرهنگی بر «وجود تهاجم فرهنگی دشمن و ضرورت توجه به آن» نمودند.

دوره چهارم (۱۳۸۶-۱۳۸۱)، با تثبیت و تقویت روند توسعه همه جانبه کشور و ایجاد دولت اسلامی، انقلاب اسلامی به مقطع ایجاد کشور اسلامی رسید و به موجب ضرورت بازمهندسی کشور با رویکرد فرهنگی، مقام معظم رهبری اصلی‌ترین وظیفه و مأموریت شورای عالی انقلاب فرهنگی را مهندسی فرهنگ و مهندسی فرهنگی کشور تعیین فرمودند.^۱

شورای عالی انقلاب فرهنگی مرکز مهندسی فرهنگی کشور به حساب می‌آید. مهندسی فرهنگی کشور نیازمند داشتن نگاه بلند مدت و بصیرتی راهگشا به آینده فرهنگی است تا این مجموعه کارشناسی زبده و ناب فرهنگی بتواند همه جایگاههای کشور را، حتی مجمع تشخیص مصلحت نظام را، در سیاستگذاری‌های کلان هدایت کند.

بدین ترتیب شورای عالی انقلاب فرهنگی به عنوان مرکز مهندسی فرهنگی کشور، مرکز بی‌بدیل در مدیریت راهبردی کشور، قرارگاه اصلی فرهنگی و قرارگاه مقدم مهندسی فرهنگی کشور، ستاد عالی علمی و فرهنگی دستگاههای فرهنگی و سایر دستگاهها، اتاق فرمان فرهنگی کشور و قله تصمیم‌گیری فرهنگی، خود باید به گونه ای مهندسی شود و مدیریت گردد که قادر به انجام وظایف و مأموریت محوله بوده و مصداق فرمایش مقام معظم رهبری باشد که:

«شورای عالی انقلاب فرهنگی باید یک شورای زنده، فعال، حساس، پرتحرک و پرتلاش باشد و دائم مسائل فرهنگی کشور را رصد کند»^۲

مقام معظم رهبری تأکید می‌فرمایند که: به نظر من بویایی، نشاط، انگیزه و نوآوری اعضای این مجموعه بایستی مضاعف شود، نمی‌شود قبول کرد که ما یک مجموعه فرهنگی داریم که آن را به عنوان قرارگاه اصلی مسائل فرهنگی و کارزار فرهنگی قراردادیم. یک چنین کارزاری در همه ادوار و در همه کشورها اجتناب ناپذیر است. در عین حال، در این قرارگاه بی‌نشاطی یا رکود یا عدم پیشرفت ملاحظه و مشاهده شود، این را من اصلاً تصور نمی‌توانم بکنم.^۳

۱- ناظمی، مهدی، ۱۳۸۵، ص ۱

۲- مقام معظم رهبری، ۱۳۸۴

۳- مقام معظم رهبری، ۱۳۸۴

مجموعه اعضای حقیقی شورای عالی انقلاب فرهنگی به عنوان صاحب‌نظران راهبردی کشور با برخورداری از ویژگی تحول‌خواهی، نوآوری و نگاه ژرف و بلند مدت با رویکرد فرهنگی و انگیزه و تعهد بالا به آرمانهای انقلاب اسلامی، به همراه وقت گذاشتن و تأکید بر انجام وظایف محوله و همچنین دارا بودن مجموعه دانسته‌های لازم برای مهندسی فرهنگ، مهندسی فرهنگی کشور، و مدیریت راهبردی فرهنگی کشور، مشتمل بر یافته‌های علمی حوزه‌های مختلف علوم انسانی چون اسلام‌شناسی، فرهنگ‌شناسی، انسان‌شناسی، فلسفه، هنر حقوق، علوم اجتماعی، روانشناسی، تعلیم و تربیت، اقتصاد، علوم سیاسی، فلسفه علم و تکنولوژی، مهندسی سیستم، مدیریت علم و تکنولوژی، مدیریت استراتژیک، مدیریت آموزشی، مدیریت فرهنگی و ... می‌توانند موجبات زنده و فعال، حساس و پرتحرک و پرتلاش بودن این شورا را به عنوان قرارگاه اصلی تحول و نوسازی و بازسازی و مهندسی فرهنگی کشور، رقم زنند.

در این مجموعه که در سال ۱۳۸۶ تدوین شده است، تلاش می‌شود که برای تعیین چگونگی مهندسی و مدیریت شورای عالی انقلاب فرهنگی و تحقق وظایف و مأموریت مهندسی فرهنگیو مدیریت راهبردی فرهنگی کشور، گذشته و حال آن به دور از نگاه‌های سست سیاسی، مورد توصیف و تحلیل قرار گرفته، و چشم‌اندازی از وضعیت آینده ترسیم شود.

قابل ذکر است هر بخش از مطالب تدوین شده این مجموعه، در زمان خود به مسؤولین ذیربط، ارایه شده و تا کنون اقدامات زیادی در جهت ارتقای شورای عالی انقلاب فرهنگی انجام پذیرفته^۱ که امکان پرداختن به آن‌ها در این مجموعه نبوده است. از همه صاحب‌نظران و اندیشمندان دلبسته‌ی انقلاب اسلامی انتظار می‌رود که با نظرات ارزنده‌ی خود، بر غنای این اثر بیفزایند.

مهدی ناظمی اردکانی

هیئت علمی دانشگاه امام حسین (ع)

۱- ر.ک. ضمیمه: بازرینی وظایف و آئین نامه داخلی شورای عالی انقلاب فرهنگی توسط کارگروه مدیریت کلان دستگاه‌های فرهنگی